

DE RUITER SEEDS

DE RUITER SEEDS

Hoe het zaadje van De Ruiter Seeds exact geworteld is, weten we niet. Mijn drie broers, twee zussen en ik hebben dat nooit met onze vader, Wouter Pieter Johannes de Ruiter, besproken. We waren fulltime met ons vak bezig en bouwden verder aan wat uit dat zaadje was ontsproten: aan de kiem, de plant en de vruchten; aan de toekomst.

Hoe dat zaadje precies wortel schoot, was ook niet aan de orde. Die historie werd pas later belangrijk, toen onze vader al overleden was en met zijn heengaan ook de feiten van onze verre geschiedenis met zich meenam.

Dit boek is er dan ook gekomen om te voorkomen dat er, met het overlijden van de mensen die dicht bij De Ruiter Seeds hebben gestaan, opnieuw verhalen verloren gaan – om niet alleen herinneringen in gesproken woorden na te laten, maar deze vast te leggen voor de volgende generaties.

Het merendeel van dat verhaal bouwde ik op met mijn broer Kees. Hij was tien jaar jonger dan ik en we groeiden dan ook wat gescheiden van elkaar op. Ik ging al uit huis toen hij zijn jonge jaren nog beleefde.

Mijn vader gaf mij op zijn sterfbed te kennen dat hij graag zeker wilde zijn dat zoon Kees ook in het zaadbedrijf zou komen. Vanaf het moment dat hij toetrad tot De Ruiter kregen we de kans elkaar beter te leren kennen en vanaf het begin bouwden wij een ongelooflijk sterke band op.

Om die band te waarborgen, maakten we bij de start van die samenwerking meteen twee afspraken:

1. Wij doen de zaken en laten onze echtgenotes daarbuiten. Wij zullen dus ook nooit naast elkaar gaan wonen zodat er geen ruzies kunnen binnensluipen via de kinderen.
2. Wij delen het leiderschap: Henk is verantwoordelijk voor de Zaadproductie en Marketing & Sales (M&S) en Kees voor Research & Development (R&D). Gezamenlijk voeren wij de directie en beslissen wij over Algemene Zaken.

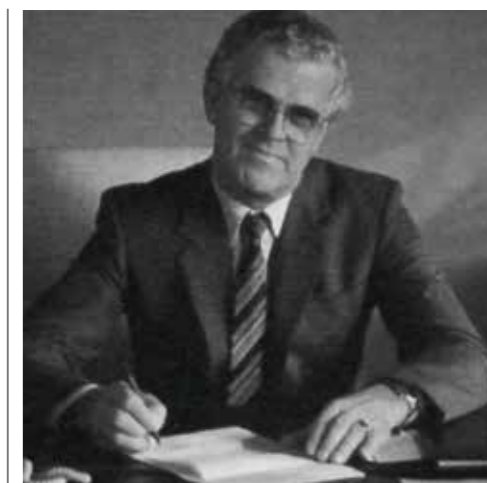
Deze formule heeft dertig jaar lang meer dan uitstekend gewerkt. Ik durf te stellen dat wij een voorbeeld waren van samenwerking in de ruimste zin van het woord; wij voelden elkaar haarfijn aan, respecteerden elkaar volledig en deelden alle lief en leed.

Het verlies van mijn dierbare jongste broeder in 2000 was dan ook een grote klap, en ik denk nog vaak terug aan die voorbije, prachtige jaren. Ik mis hem nog elke dag.

Toch was er een aarzeling om met dit boek te beginnen, wetende dat dit heel dubbel zou zijn voor mijn schoonzus Cilia de Ruiter. Enerzijds is er die ongelooflijke trots wat Kees voor De Ruiter Seeds heeft gedaan en betekend en draagt zij alle dierbare herinneringen aan een geweldige tijd in haar hart. Anderzijds is er het verdriet dat haar grote liefde, haar Kees, de vader van hun drie dochters, zo vroeg kwam te overlijden – even jong als onze vader Wouter Pieter Johannes stierf.

Sterk als zij is en zoals wij haar kennen, nam zij bij ons eerste gesprek over dit boek al de beslissing om hier voluit aan mee te werken. Cilia, wat zou Kees trots op je zijn geweest dat je de kracht vond om dit te doen. Dank je wel.

Henk de Ruiter
2022

Henk en Kees.

Copyright © 2022: Familie De Ruiter / Mayke Wijnen
Auteur: **Mayke Wijnen**
Jaar van uitgave: **2022**
Eerste druk
Vormgeving en lay-out: **Lien Cauwenbergh**
Eindredactie: **Josephine Overeem**

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

WOORD VOORAF VAN DE SCHRIJVER

In de zomer van 2019 werd ik benaderd om de geschiedenis van De Ruiter Seeds vast te leggen. Met de opdrachtgevers sprak ik af dat in dit boek de vertelling centraal zou komen te staan. Zo leest u in de volgende 204 pagina's niet alleen de naakte feiten, maar zijn deze ingebed in het grotere verhaal. Ik besteedde bijvoorbeeld uitgebreid aandacht aan het leven van de familie in de jaren die voorafgaan aan de oprichting van W.P.J. de Ruiter Zaadhandel in 1945 – dat uiteindelijk zou uitgroeien tot De Ruiter Seeds – en aan hoe Wouter, zijn vrouw Rika en het bedrijf dat nog een bedrijf moest worden de oorlog doorkwamen.

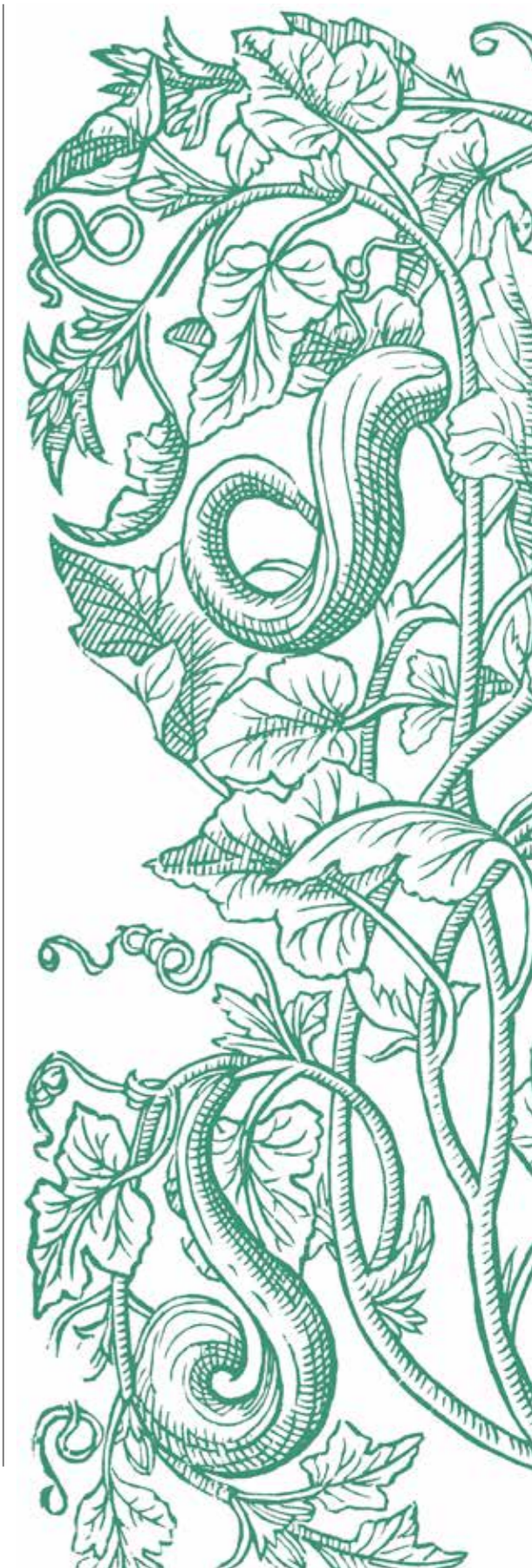
Om een beeld te schetsen van dit zaadbedrijf tot aan de overname door Monsanto in 2008, sprak ik gedurende anderhalf jaar met allerlei mensen die lange tijd werkten bij De Ruiter Seeds en nauw betrokken waren bij de ontwikkelingen binnen de onderneming. Op basis van hun verhalen kon ik dit boek maken.

Vervolgens toetste ik hun herinneringen aan de documentatie die ik tot mijn beschikking had. Het was boeiend te zien hoe de een zich hetzelfde soms anders herinnert dan de ander. Ik liet dat zo, en noteerde waar mogelijk naast het subjectieve beleven de objectieve feiten.

Zo kon dit boek met recht het levensverhaal worden van een bedrijf. Ik dank iedereen die ik mocht spreken en die met bijkomende informatie kwam oprecht voor hun openheid en hun medewerking. Het was een voorrecht De Ruiter Seeds zo goed te leren kennen.

Mayke Wijnen

2022

TIJDLIJN

1900 Rond 1900: Het prille begin door Pieter de Ruiter

1910 Geboortjaar Wouter Pieter Johannesde Ruiter

1920

1930

1934 Wouter de Ruiter begint als vertegenwoordiger van Wed. P. de Jongh in Goes

1936 Geboortjaar Henk de Ruiter

1940

1945 Geboortjaar Kees de Ruiter

1950 Start veredeling van eigen komkommerrassen door Wim Sol

1957 Henk de Ruiter begint in het bedrijf van zijn vader

1959 Sporru, de eerste topper in hybride-komkommers

1960 Begin jaren 60: Start veredeling van hybride-tomatensorten

1962 Het bedrijf vestigt zich in Bleiswijk en verandert zijn naam in Firma W.P.J. De Ruiter & Zoon, Selectiebedrijf van Elitezaden

1963 Jo de Ruiter wordt verantwoordelijk voor de boekhouding en logistiek

1965 Samenwerking gebroeders Van den Berg, die de zaden van De Ruiter internationaal gaan vermarkten

1966 Op oudejaarsdag overlijdt Wouter de Ruiter op 55-jarige leeftijd

1967 Wim Sol treedt in dienst als komkommer-veredelaar

1967 Bambina, de eerste volledig vrouwelijk bloeiende komkommer

1968 Theo Schotte wordt aangenomen als veredelaar voor tomaat

1968 De Ruiter stopt met de handel in landbouwzaden en poot-aardappelen

1970 Uitbreiding naar Bergschenhoek, waar kassen voor zaadvermeerdering worden gebouwd

1971 Kees de Ruiter treedt toe tot het bedrijf, dat wordt omgedoopt tot De Ruiter Zonen N.V.

1972 Introductie van Sonato, de eerste hybride-tomaat waarmee De Ruiter marktleider in tomaat in Nederland wordt

1976 La Grange Rouge in het Franse Autry-le-Châtel is de eerste buitenlandse productielocatie

1978 Corona, een uitsluitend vrouwelijk bloeiende en zeer productieve komkommer

1980 De komkommerboor blijkt een ware uitvinding (zie pagina 36).

1982 De Ruiter Seeds Inc. in Columbus, Ohio, is de eerste buitenlandse verkoopvestiging

1984 Michel ten Hacken wordt aangenomen als exportmanager waarna De Ruiter Seeds een onafhankelijk, internationaal distributienetwerk opbouwt

1988 Oprichting W.P.J. de Ruiter Zaadhandel

1989 Start met veredeling in Almería, Zuid-Spanje, waar een herstart wordt gemaakt met de veredeling van meloen

1989 Maurits de Ruiter begint officieel in het bedrijf en legt zich onder meer toe op de zaadverwerking en de expeditie

1989 Medio jaren 80: Overname veredeling Van den Berg en hun Engelse verkooplocatie Pinetree Nursery in Swanwick. Hun veredeling van paprika en aubergine wordt door De Ruiter voortgezet, de overige gewassen doorverkocht

1989 Oprichting BioSeeds en KeyGene

1990 Begin jaren 90: Oprichting De Ruiter Semillas in Almería

1992 De Ruiter Seeds wordt exclusieve marketeer voor AB Seeds in Israël

1994 Wouter de Ruiter begint als komkommer-veredelaar

1996 Henk de Ruiter jr. komt in dienst als areamanager voor het Midden-Oosten

1998 Henk de Ruiter gaat met pensioen / Kees de Ruiter wordt CEO

1998 Opening nieuw gebouw Bergschenhoek

2000 Bram Bos, Theo Schotte en Jo Struijk gaan met pensioen

2002 Integratie De Ruiter Seeds en Seminis binnen Monsanto.

2003 Monsanto neemt De Ruiter Seeds over

2008

2008-2010 Biense Visser nieuwe CEO De Ruiter Seeds

2010

2011

10	HET PRILLE BEGIN	112
12	DE BASIS	114
16	TWEEDE WERELDOORLOG	116
22	W.P.J. DE RUITER ZAADHANDEL	
24	WOUTER DE RUITER ALS VOORBEELD	
26	RIJKS MIDDELBARE TUINBOUWSCHOOL	
	KOMKOMMER	
30	HENK DE RUITER TREEDT TOE TOT HET BEDRIJF	
32	HET VEREDELLEN: VAN ZAADVAST NAAR HYBRIDE	
34	ZAADSCHONEN EN -DROGEN	
37	SPORU, DE EERSTE HYBRIDETOPPER	
38	ZAADVERMEERDERING	
40	KEES EN JOPIE LUYENDIJK	
44	BRAM BOS	
48	VAN AKKERBOUWHANDELAAR NAAR KOMKOMMERPRIESTER	
51	FIRMA W.P.J. DE RUITER & ZN.: EEN ÉCHT BEDRIJF	
56	KEES EN ZIJN DOEL	
60	DE LAATSTE WENS VAN WOUTER DE RUITER	
62	AFSCHEID VAN WOUTER DE RUITER	
64	DE PIONIERSROL VAN KEES DE RUITER	
66	ZO MAAKT FIRMA W.P.J. DE RUITER & ZN. RECLAME	
70	WIM SOL EN BAMBINA	
75	UITBREIDING NAAR BERGSCHENHOEK	
	TOMAAT	
80	THEO SCHOTTE	
86	KEES DE RUITER TREEDT TOE TOT HET BEDRIJF	
90	SONATO	
94	TOMATENTEELT	
98	CORONA EN DE VERHOOGDE ZAADPRIJZEN	
100	DE RUITER GRAINES	
104	DE RUITER ZONEN IN DE ACHTERTUIN	
107	DE RUITER ZONEN IN DE ACHTERTUIN (2)	
110	HET FAMILIEBEDRIJF DE RUITER ZONEN	
	GASTARBEIDERS	112
	UITBREIDING BLEISWIJK	114
	AFSCHEID VAN WIM SOL	116
	BUITENLAND	
	DE STRUCTUUR (INFOGRAFIEK)	120
	DE RUITER SEEDS (INC.)	122
	HET MIDDEN-OOSTEN	126
	PAPRIKA/AUBERGINE	
	MICHEL TEN HACKEN EN OVERNAME VAN DEN BERG	132
	DE RUITER BOUWT ZIJN DISTRIBUTIENETWERK UIT	134
	TURKIJE EN GRIEKENLAND	136
	MELOEN	
	DE RUITER SEMILLAS	140
	INTERNATIONALE VERKOOP BREIDT ZICH UIT	145
	KEYGENE	148
	MAURITS DE RUITER	152
	WOUTER DE RUITER	155
	HENK DE RUITER JR.	158
	UITBREIDING IN BERGSCHENHOEK	161
	HET BEDRIJF WORDT HERVORMD	164
	KEES DE RUITER 25 JAAR BIJ DRS	165
	HENK DE RUITER 40 JAAR BIJ DRS	168
	AB SEEDS	170
	PSYCHOLOOG MARK BECKING SPIEGELT	174
	AFSCHEID VAN KEES DE RUITER	176
	AFSCHEID VAN KEES DE RUITER BINNEN DRS	180
	BIENSE VISSER NIEUWE CEO	182
	NANCY DE RUITER	183
	DE NIEUWE KOERS VAN DE RUITER SEEDS	185
	MELOENENTEAM	190
	MONSANTO MELDT ZICH	192
	OVERNAME DOOR MONSANTO	194
	DE REACTIES	198

HET PRILLE BEGIN

Wouter de Ruiter verliest in een half jaar tijd beide ouders en gaat zaden en poot aardappelen verkopen.

De wortels van De Ruiter Seeds gaan terug tot ergens in het begin van de twintigste eeuw. Pieter de Ruiter is een boerenzoon en het vermoeden bestaat dat hij op advies van zijn schoonvader, meneer Luyt, tuinder wordt. Als ervaren zakenman ziet laatstgenoemde namelijk kansen in deze business én hij bezit land en een tuinderij in Rotterdam.

Daar, aan de Spiegelnisserweg, begint Pieter de Ruiter een eigen tuindersbedrijf waar hij, net als vrijwel iedere tuinder, onder platglas komkommers en in de volle grond sla en bloemkool teelt. Door onder platglas te telen, kan men namelijk al vroeg in het jaar met verse groenten op de markt komen en het is deze platglastuinbouw die uiteindelijk de opstap zou zijn naar teelt in kassen.

Naast zijn tuinderij begint Pieter de Ruiter ook met een zaaideelt van bloemkool, waarmee hij zich al gauw aan een Duits zaadbedrijf weet te verbinden. Dat verhaal, waarvan de exacte feiten zijn vervlogen, heeft zijn kleinzonen Henk en Kees de Ruiter altijd gefascineerd. Hoe kon hun grootvader in die jaren, net na de eeuwwisseling en in een tijd waarin afstanden niet zo gemakkelijk te overbruggen waren, in contact komen met een zaadbedrijf in Duitsland?

De broers vermoeden dat hun opa, die ze nooit hebben gekend, zelf de markt op is gegaan om naast de gebruikelijke teelt ook deze nieuwe uitdaging aan te gaan. De zaaideelt die daaruit ontspruit, wordt opgezet aan de Spiegelnisserweg, maar wanneer dit stuk wordt onteigend voor de aanleg van het Kralingse Bos verhuist het bedrijf rond 1915 naar de Ommoordseweg 53 in Alexanderpolder.

Hoe kon hun grootvader rond 1900 in contact komen met een zaadbedrijf in Duitsland?

Uiterst rechts staat **Pieter de Ruiter** met zoon **Wouter Pieter Johannes** aan de hand bij zijn teelt onder platglas, die erg arbeidsintensief is, getuigen de vijf knechten die aan de Spiegelnisserweg in Rotterdam werken.

Na een periode van relatieve welvaart worden de jaren '20, en vooral de jaren '30, economisch erg zwaar. De opbrengsten zijn uiteindelijk zelfs zo laag dat het tuindersbedrijf van Pieter de Ruiter moet worden verkocht. Wanneer in 1934 eerst zijn vrouw en een half jaar later ook hijzelf op amper 51-jarige leeftijd overlijdt, onderbreekt de oudste zoon van het gezin, Wouter Pieter Johannes, zijn opleiding als telegrafist. Hij dient te gaan werken om te kunnen overleven.

Wouter de Ruiter schrijft daarop Wed. P. de Jongh in Goes aan, een firma met een breed aanbod in land- en tuinbouwzaden en vrucht- en laanbomen. Het zaadbedrijf benoemt hem tot vertegenwoordiger in de regio Zuid-Holland en vindt aan de Dorpstraat in Bergschenhoek een pakhuis voor zijn voorraad. Zo begint Wouter de Ruiter aan zijn nieuwe baan: vanuit zijn kleine magazijn verkoopt hij zaden en poot aardappelen aan boeren en tuinders in de regio.

Wouter blijkt al gauw een echte handelaar te zijn en hij bouwt een flink klantenbestand op. Na een turbulente tijd, waarin hij in een half jaar beide ouders verliest, heeft hij nu als twintiger genoeg zekerheid om zijn eigen, nog jonge, gezin te onderhouden.

Het **pakhuis** aan de **Dorpstraat** in **Bergschenhoek** is het laatste pand links, met de grote open poort, en zou tot 1962 dienstdoen.

In de zomer van 1934 trouwt **Wouter de Ruiter** met **Rika Valstar**.

Wouter de Ruiter trouwt in de zomer van 1934 met Hendrika Valstar, roepnaam Rika, en gaat samenwonen aan de Bermweg in Capelle aan den IJssel. Daar staat ook de wieg van hun eerste drie kinderen Hannie (1935), Henk (1936) en Pieter (1938) de Ruiter. Begin jaren '40 verhuist het gezin naar Hillegersberg, naar de Borchsatelaan, waar Wouter (1941), Kees (1945) en Petra (1947) worden geboren.

Hillegersberg is dan nog een zelfstandige gemeente die nog niet is opgeslokt door het uitdijende centrum van Rotterdam. Het straatbeeld bestaat uit paard en kar, een enkele auto, voetballende jongens en mannen in plofbroek met een platte pet op het hoofd en een sjekkie in de mond.

Borchsatelaan 31 ligt op de hoek van een lange reeks rijtjeswoningen waarvan de tuin uitkomt op een pleintje: een grasveld omzoomd door een straat en huizen die er in een u-vorm omheen zijn gebouwd. Op die binnenplaats voetballen, fietsen en ravotten de kinderen uit de buurt.

Zo ook die van familie De Ruiter. Het is een doe-gezin met duidelijke normen en waarden: de kinderen dienen zich netjes te gedragen, goed hun best te doen op school en er voorkomend uit te zien. Daarbuiten laten Wouter en Rika de Ruiter hen overdag in relatieve vrijheid: buitenspelen mag naar hartenlust, mits het huiswerk gedaan is én ze op niet meer dan vijf minuten van huis zijn.

De kinderen dienen zich netjes te gedragen, goed hun best te doen op school en er voorkomend uit te zien.

Het eerste 'kantoor' van W.P.J. de Ruiter aan Borchsatelaan 31 in Hillegersberg.

Rika draagt de zorg voor het huishouden en **de kinderen** alleen; Wouter is veel van huis, maar in de zomers is er ruimte voor het gezin en trekken ze samen rond.

Het hoekhuis van De Ruiter is een eenvoudige woning en met eerst drie en later zes kinderen is het passen en meten. De schuifdeuren van glas in lood scheiden de woonkamer van de nette kamer, die ze alleen op zondag gebruiken. In de huiskamer hangt een bakeliet telefoon met daaronder een tableautje met pen en papier. Wanneer Rika of de kinderen een klant van Wouter aan de lijn krijgen, noteren ze zijn order: tien ton poot aardappelen voor Jan Jansen, bijvoorbeeld.

'We moesten naar de kerk, onze vader en moeder met u aanspreken en je hield je aan de regels.'

HENK DE RUITER

De woonkamer telt alleen het hoognodige meubilair: een eikenhouten bureau, grote eettafel en een kolenhaard met daarop de kookpannen; de keuken en de eerste verdieping zijn onverwarmd. De winters zijn dan nog lang en streng en de vorst tekent kristalvormige bloemen op de ruiten van de slaapkamers. Wanneer de kinderen 's avonds naar boven gaan, leggen ze een paar bakstenen van de kachel aan het voeteneind van hun bed. Pieter en Henk slapen samen, net als Wouter en Kees en omdat de jongste nog lange tijd in bed zal plassen, grapt zijn broer later dat hij dáárom Weg en Waterbouwkunde is gaan studeren: als kind al moest hij dijken bouwen!

Aan het huis is een kleine aanbouw en in die bijkeuken staat de zinken teil van moeder Rika. Ze schrobt er op haar wasbord de kleding in schoon en elke zaterdag is het tijd voor de wasbeurt van de kinderen. Omdat kraanwater nog volop in ontwikkeling is en een geiser op aardgas nog niet bestaat, stuurt moeder de oudsten naar de waterstokerij, 75 meter verderop: een winkeltje dat een enorme waterketel op het vuur heeft staan. Rotterdam en zijn omliggende gemeenten kennen in de jaren '30 ruim zeshonderd van dat soort bedrijven, dat vaak ook een brandstoffenhandel of een kruideniersbedrijfje is.

Het zijn lange dagen voor Rika, die de zorg voor het gezin alleen draagt. Haar man is veel van huis en het huishouden, de opvoeding en zorg voor hun kinderen staan dan ook onder haar leiding. De zes groeien op onder haar vleugels en ze weten niet anders dan dat hun moeder in de weer is. Wanneer de avond valt, eten ze samen met haar. Op het aanrecht wacht het prakje voor vader, dat ze later met liefde voor hem opwarmt.

Van links naar rechts: **Rika, Petra, Kees, Wouter sr.** en **Wouter jr.**

Op jacht met Wouter de Ruiter

Wouter de Ruiter neemt zijn kinderen graag mee op pad. Ze trekken samen naar de boeren of de veemarkt, waar het blauw ziet van de sigarettenrook, naar zijn pakhuis in Bergschenhoek of ze brengen een bezoekje aan de bloembollenvelden.

Tijdens de winter is er minder handel te drijven en in die maanden trekt Wouter erop uit om te jagen en te vissen. Om de hazen en fazanten op te drijven, vraagt hij zijn oudste jongens Henk en Pieter mee; zijn jongste zonen Wouter en Kees hebben er niets mee. Wouter is twaalf jaar wanneer hij een eerste keer meegaat. Hij kijkt die middag een haas in de ogen die doodsangsten uitstaat en vraagt na afloop verbolgen wat dáár nou leuk aan is: 'om met de grote jongens die arme beesten neer te knallen?' Zijn vader is niet gediend van de repliek. 'Zeg snotjongen,' reageert hij, 'daar heb jij helemaal geen verstand van.' Daarmee is het jaagavontuur voor zoon Wouter ten einde.

Het gezin gaat op zondag twee keer naar de kerk waarna ze met zijn allen eten van wat vader naar huis bracht van het vissen of jagen.

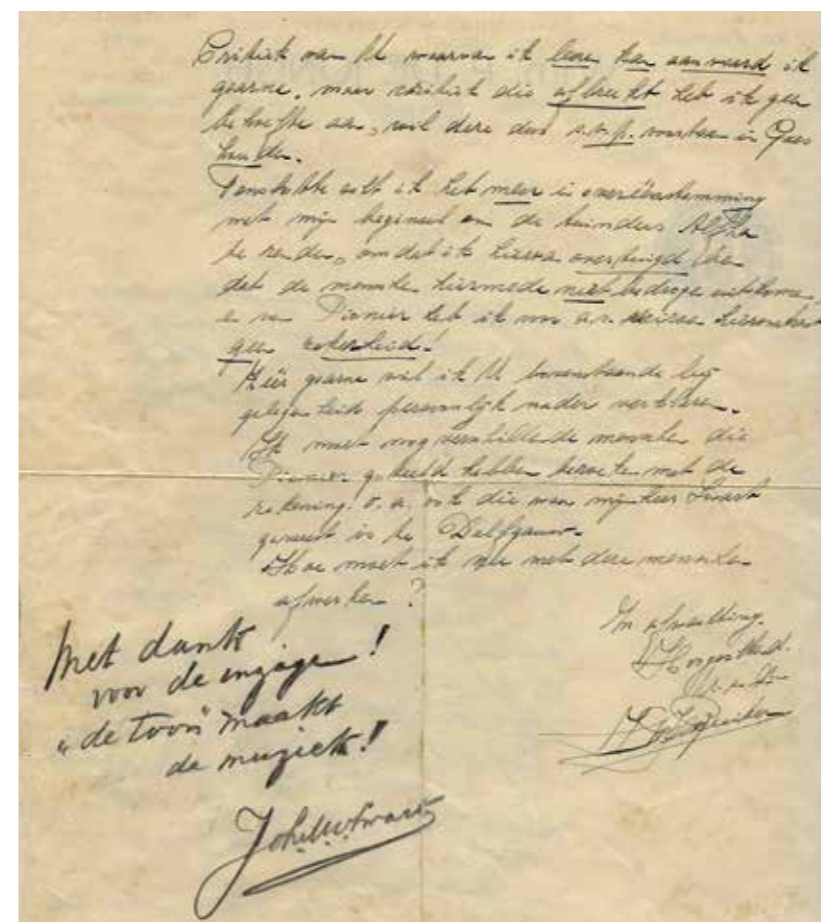
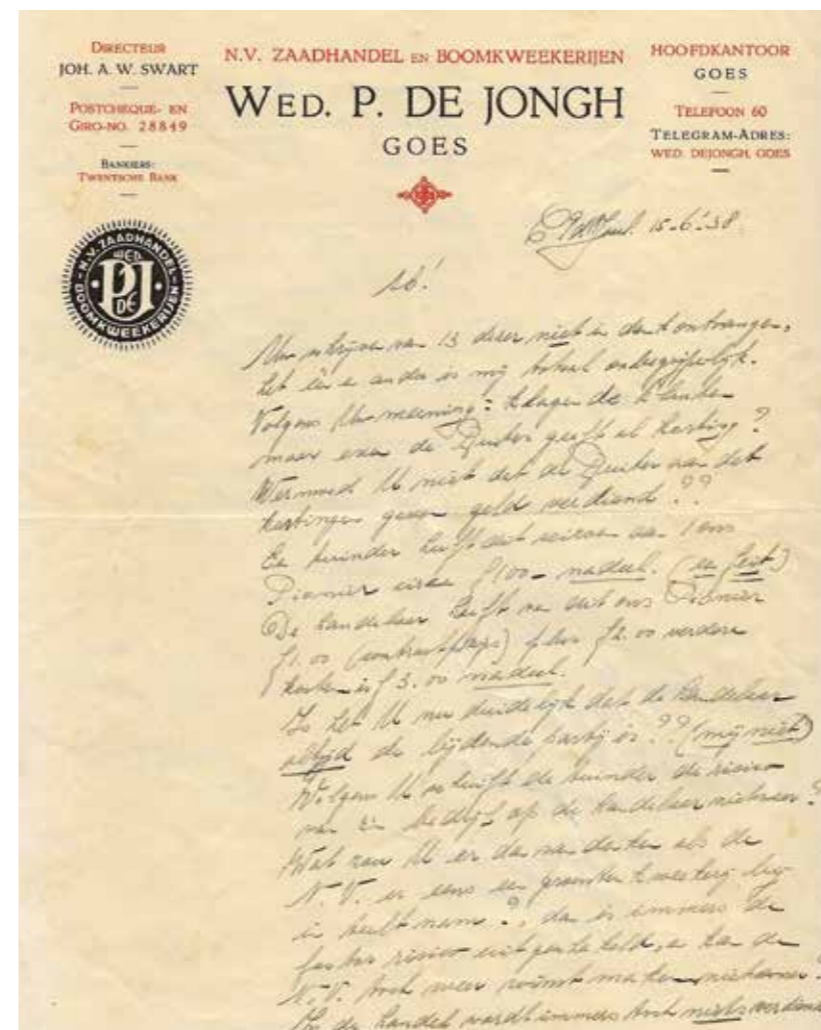
Moeder is er altijd, zij is het middelpunt van het gezin. Behalve wanneer de kinderen iets serieus te bespreken hebben. Dán gaan ze naar vader. Hij is een echte pa en het hoofd van het gezin. Wanneer hij thuiskomt, duurt het niet lang voor hij van zijn vrouw hoort wie er wat heeft uitgespookt. Na de bekende woorden 'pak het roetje en ga maar krom staan' wordt uit de sleuf van de rugleuning van vaders stoel het beruchte stokje gehaald waarna een paar tikken volgen. 'Zo ging dat in die tijd', zegt Henk de Ruiter nu, terugblikkend. 'Hiërarchie was nog een natuurlijk gegeven. We werden best spartaans opgevoed. We moesten naar de kerk, onze vader en moeder met u aanspreken en je hield je aan de regels. Ontsporen was er écht niet bij in ons gezin.'

Moeder Rika is het middelpunt van het gezin, maar als de kinderen iets serieus te bespreken hebben, gaan ze naar vader.

De kinderen worden protestants opgevoed, in een gereformeerd gezin. Zondag is de enige dag in de week waarop ze compleet zijn: vader, moeder en hun zes kinderen. Ze gaan twee keer naar de kerk en eten daarna met zijn allen van wat vader naar huis bracht van het vissen of jagen. De vis, haas, fazant of eend wordt door Henk geplukt en schoongemaakt en door Rika bereid. Het komt wel eens voor dat iemand aan tafel op iets hardts bijt: dan is de hagelkorrel nog in het wild achtergebleven.

Over geloofskwesties wordt verder niet gesproken. Wouter de Ruiter is diaken en collecteert voor de armen en bij het avondeten vertelt hij zijn kinderen verhalen uit de bijbel, maar zich daarbij vragen stellen, doen ze niet. Ook hier geldt dat de zes hun vader en moeder gedwee volgen: schaken of een plaat draaien mag op deze dagen, maar een kaartspel is niet aan de orde. En naar een café of de film gaan, of zelfs maar fietsen ... daar hoeven de kinderen niet aan te denken. Het is zondag, de dag des Heren, en dan weten ze allemaal waar ze aan toe zijn: ze blijven thuis met hun gezin.

In een brief aan directeur Swart van zaadbedrijf Wed. P. de Jongh laat **Wouter de Ruiter** in duidelijke taal weten dat hij niet gediend is van de kritiek van zijn baas. Ook het antwoord van Swart mag er wezen: 'Met dank voor de inzagen! "De toon" maakt de muziek!' Een uitgetypte versie van de brief vindt u hieronder, waarbij de originele tekst behouden bleef:

Capelle aan den IJssel, 15-06-'38

Uw schrijven van 13 dezer niet in dank ontvangen, het één en ander is mij totaal onbegrijpelijk.

Volgens uw mening: klagen de klanten maar even de Ruiter geeft al korting? Vermoed U niet dat de Ruiter aan dat kortingen geven geld verdiend?? Een tuinder heeft dit seizoen aan 1 ons Pionier circa 100 gulden nadeel (een feit). De handelaar heeft aan dit ons Pionier 1 gulden (contractprijs) plus 2 gulden verdere kosten, is 3 gulden nadeel.

Is het U nu duidelijk dat de handelaar altijd de lijdende partij is? (mij niet) Volgens U schuift de tuinder de risico van z'n bedrijf op de handelaar nietwaar? Wat zou u er dan van denken als de N.V. er eens een groentekwekerij bij in teelt nam?, dan is immers de factor risico uitgeschakeld, en kan de N.V. toch meer winst maken nietwaar? In de handel wordt immers toch niets verdiend?

Critiek van U waarvan ik leren kan aanvaard ik gaarne, maar kritiek die afbreekt heb ik geen behoefte aan, wil deze dus s.v.p. voortaan in Goes houden.

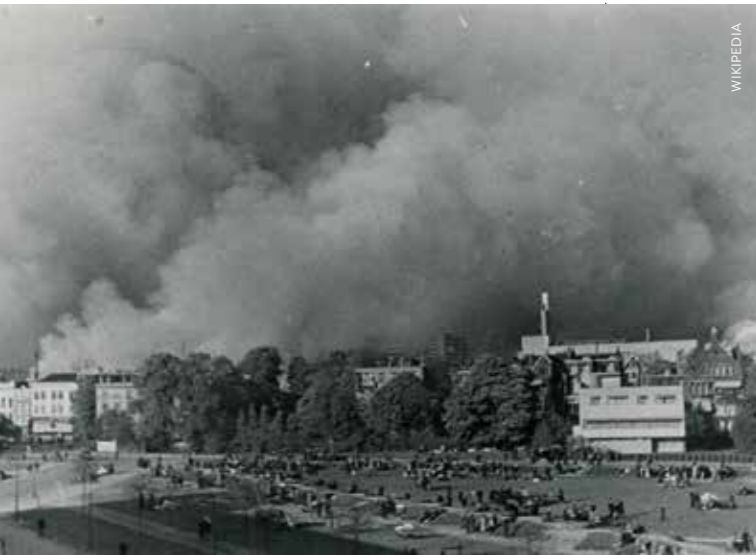
Tenslotte acht ik het meer in overeenstemming met mijn beginsel om de tuinders Alpha te zenden, omdat ik hiervan overtuigd ben dat de menschen hiermede niet bedreven uitkomen en van Pionier heb ik voor a.s. seizoen hieromtrent geen zekerheid.

Zéér gaarne wil ik U bovenstaande bij gelegenheid persoonlijk nader verklaren. Ik moet nog verschillende menschen die Pionier geteeld hebben bezoeken met de rekening o.a. ook die waar mijnheer Swart geweest is te Delfgauw.

Hoe moet ik nu met deze menschen afwerken?

*In afwachting,
Hoogachtend,
Uw die. Dien.
Is getekend:
W. P. J. de Ruiter*

TWEEDE WERELDOORLOG

Mensen verzamelen zich op het 'Land van Hoboken' terwijl Rotterdam brandt.

Het hart van Rotterdam platgebombardeerd.

Omdat Wouter de Ruiter in 1945, net na de Bevrijding, een keuze maakt die van grote invloed zou zijn op het leven van hemzelf en zijn twee zonen Henk en Kees, schetsen we hier een beeld van de tijd waarin het gezin en het land zich dan bevindt.

In mei 1940 valt Duitsland Nederland binnen, waarmee voor ons land de Tweede Wereldoorlog begint. Vrijwel meteen, op 14 mei, wordt Rotterdam getroffen door een zwaar bombardement dat de historische binnenstad volledig wegvaagt. Naar schatting zeven- tot negenhonderd mensen laten daarbij het leven en tachtigduizend mensen raken dakloos. Zij vluchten naar de gemeenten aan de rand van het centrum.

Een van die gemeenten is Hillegersberg, dat door de crisis in de jaren ervoor een grote leegstand kent. 289 gevluchte gezinnen uit de stad vinden zo onderdak in het dorp in het noorden van Rotterdam, waar de familie De Ruiter sinds een paar jaar woont. Het gezin ziet het leven in die oorlogsjaren stilvallen.

Alles wat van waarde is, wordt ingevorderd: van eten tot kleding en uiteraard auto's.

In het najaar van 1944, wanneer Duitsland aan de verliezende hand is, wordt de bezetting grimmiger en neemt de economische uitbuiting toe. Alles wat van waarde is, wordt ingevorderd: van eten tot kleding en uiteraard auto's. De groene Opel Olympia van Wouter de Ruiter wordt dan ook angstvallig in de garage gelaten.

Wouter de Ruiter (rechts) is van opleiding marconist.

In september 1944 wordt het zuiden van Nederland bevrijd. De vreugde daar is immens, maar de gevolgen voor het westen van het land zijn niet te overzien. De aanvoer van steenkool uit de Limburgse mijnen valt stil en de Algemene Spoorwegstaking – plus de reacties van de Duitse troepen daarop – zorgt ervoor dat de productie en aanvoer van levensmiddelen opdroogt. De schaarste in het westen is zo groot dat men zelfs tulpenbollen eet. Er zullen die winter, die de boeken ingaat als de hongervinter, uiteindelijk twintigduizend mensen sterven van de honger.

Pondsgewijs geeft Wouter het zaad weg en ook zijn gezin leeft van dat zaadgoed: pootaardappelen, kapucijners, bruine bonen, tarwe...

In die ellende, waarin mensen van deur tot deur trekken, op zoek naar eten, is het pakhuis van Wouter de Ruiter aan de Dorpstraat in Bergschenhoek ineens goud waard. 'Die opslagruimte was klein en had maar een gewoon slot', blikt Henk terug. 'Vandaag de dag zou z'n zaadvoorraad beslist gestolen worden; zeker in een winter als die van 1944/45 waarin mensen de hongerdood stierven. Maar toen wist men: dat is het magazijn van Wout de Ruiter, daar komen we niet aan. Hoe hoog de nood ook was, hoe gebukt de regio ook ging onder de honger: aan de spullen van een ander kwam je niet. Dat is toch prachtig?!'

Hannie, Henk en Pieter.

Kees de Ruiter wordt in de hongerwinter (1945) geboren.

Wouter de Ruiter kan het leed in zijn omgeving niet verdragen en in het geniep – bang om zichzelf én zijn voorraad te verraden – spreekt hij die winter de zaden in zijn pakhuis aan: pondsgewijs geeft hij ze weg aan de mensen in zijn omgeving. Ook zijn gezin leeft van dat zaadgoed: poot-aardappelen, kapucijners, bruine bonen, tarwe... Het is zoveel meer dan de meeste gezinnen hebben en zo nu en dan laat moeder Rika een paar bedelaars binnen. In de gang peuzelen ze van de boterham die ze voor hen smeert en één keer per week mag iemand mee aan tafel schuiven.

Schuin tegenover het gezin woont een NSB'er die de straat nauwlettend in de gaten houdt.

Elke dag is het overleven. Het bezette land lijkt dichtgetimmerd; openbare ruimtes zoals scholen, maar ook winkels zijn gedwongen gesloten en voorraden worden in beslag genomen. Kinderen gaan niet meer naar school, mannen hebben geen werk meer. Gezinnen zitten gekluisterd aan huis.

Een totale maatschappij valt stil, fijngeknepen en uitgeperst in de klauwen van de Duitse macht. Er is een avondklok ingesteld op acht uur: wie na dat tijdstip buitenkomt, wordt zonder waarschuwing neergeschoten. Ook geldt er een verbod op het gebruik van elektriciteit en er is een verduisteringsplicht: iedere burger dient zijn ramen lichtdicht te maken om zo het navigeren en bombarderen voor geallieerde vliegtuigen te bemoeilijken.

Ook Wouter en Rika zijn als de dood dat er een lichtstraal tussen de gordijnen naar buiten piept. Schuin tegenover het gezin woont een NSB'er die de straat nauwlettend in de gaten houdt en er al verschillende mensen heeft bij gelapt. Wanneer de bel gaat, knippen ze vliegensvlug het licht uit, draaien de lamp boven tafel uit de fitting en verwisselen die voor een koude. Zodra de Duitsers binnenstormen, voelt een van hen eerst aan de lamp aan het plafond. De warme ligt gloeiend in de tafellade.

Ieder moment van de dag waken de gezinnen voor een razzia van de Duitsers, die uit het niets de huizen binnenstormen en alle gezonde mannen tussen zeventien en veertig jaar meenemen voor de arbeidsinzet in de Duitse fabrieken.

Op een ochtend in die hongerwinter gonst het gefluister door de straten. Het 'Razzia! Razzia!' bereikt ook de Borchsatelaan en wanneer het laatste huis op de hoek op de hoogte is gebracht, vlucht Wouter de Ruiter het huis uit, de tuin door en het pleintje op. Via de achterliggende straten verdwijnt hij uit het zicht.

Er volgt gestommel. De ene knal klinkt na de andere en voetstappen bonken door het plafond.

Niet veel later knallen de deuren op nummer 31 open. Harde stemmen galmen door de hal en vervolgens door de kamers, het geluid van de legerkisten klinkt zwaar. De kinderen duiken weg achter moeders rok en horen hoe een groep mannen in een onbegrijpelijke taal tegen haar tekeergaat. Ze roept 'nee' en 'geen man', telkens weer 'nee, geen man'.

Er volgt gestommel. De ene knal klinkt na de andere en voetstappen bonken door het plafond. Nog geen drie minuten later staan de Duitsers weer buiten, waarna een stilte over de huiskamer neerdaalt. 'Ik zie dat zo weer voor me', zegt Henk. 'Mijn moeder stond daar verbouwereerd en kon niet meer uitbrengen dan 'nee, geen man', terwijl ze tegelijkertijd ook ons wilde beschermen. Dat was... verschrikkelijk.'

Rika is zo van slag, en met haar haar kinderen, dat ze haar man na zijn terugkomst smeekt om niet nog eens te vluchten bij een volgende controle. En een paar maanden later, wanneer het rumoer in de straten opnieuw een razzia aankondigt, blijft Wouter de Ruiter inderdaad onbewogen. Rika en haar kinderen zien hoe hun man en vader aan de arm wordt beetgenomen en het huis wordt uit gesleurd, om hem in een colonne van mannen te duwen. Wouter de Ruiter gaat mee op transport naar Amersfoort en zal vanuit daar naar Duitsland worden vervoerd.

Wanneer de deur met een klap is dichtgevallen, gonst ook nu die stilte door de kamers, maar in plaats van opluchting maakt de schrik nu plaats voor een diepe angst. Pa is weg. Zien ze hem ooit nog terug?

De stilte kleeft aan het gezin, de hele dag. Bij het avondeten blijft de stoel van vader angstvallig leeg en de hoofdjes van de kinderen hangen gebogen over hun borden. Dan wijst zoon Wouter naar de muur. 'Maar we hebben zijn foto toch nog?', zegt hij, vier jaar oud en zoekend naar een remedie tegen het verdriet dat hen in de stilte omringt.

De uren verstrijken, de dagen gaan langzaam over in de nachten, die lang, bitterkoud en vol honger zijn. De kinderen zien het leed van hun moeder. Ze is stil, trekt zich terug en doet wat ze moet doen, maar ze lijkt alleen fysiek aanwezig te zijn.

'Ze was een ongelooflijk lieve moeder, maar ze had wel iemand nodig om op te leunen. Onze vader had een heel belangrijke rol in het gezin. Die viel toen, in een moment, weg. Dat was een afschuwelijke tijd.'

En dan, een paar dagen nadat Wouter de Ruiter is meegenomen van huis. De avond is inmiddels over Hillegersberg gevallen, de spertijd is ingegaan en de ramen zijn verduisterd. Het is een avond zoals alle andere sinds vader weg is: stil, koud, hongerig en onzeker – dat laatste vooral. Ineens klinkt er een luide bons op het keukenraam. Rika en de kinderen schrikken op. 'Ik ben het! Ik ben het!', horen ze dan. Het is Wouter die aan het raam staat! >

Het gezin De Ruiter beleefde bange dagen tijdens de oorlog, maar bevindt zich jaren later in betere tijden.

Pieter, Wouter
en Henk de Ruiter.

Wanneer het gezin die winter van 1944/45 is doorgekomen, ontluikt met de lente ook een andere tijd.

Rotterdam na het bombardement (en puinruiming) met de ruïne van de Laurenskerk.

De deur vliegt open en daar staat hij, vader. Met een zwaai neemt hij zijn hoed af en toont zijn kinderen wat erin ligt: repen chocolade. Wouter en Rika vallen elkaar in de armen en de kinderen drommen om hun ouders heen. Pa tilt hen op, één voor één. En dan, in het schemerige licht, begint hij te vertellen.

In die barre tocht naar Amersfoort was hij zijn broer Marius tegen het lijf gelopen, die op diezelfde middag als hij werd opgepakt. Ze liepen al zeker een dag in het gelid, in die lange rij met mannen, zonder eten en hun dood tegemoet. Wouter en Marius wisten: vluchten is een risico, maar meegaan op transport naar Duitsland zou minstens zo gevaarlijk zijn. En terwijl ze in dat kordon liepen, smeedden ze een plan.

In Amersfoort was het zover. Ze liepen een winkelstraat in en wezen een geschikte boetiek aan. In een fractie van een seconde trokken ze hun hoofd in en doken uit de sliert van mannen, de portiek van het winkeltje in. Ze kropen weg in de uiterste hoek en wachtten tot het ritmische geluid van al die voetstappen zou zijn uitgedoofd, in de hoop dat geen Duitser dit gezien zou hebben en hen zou executeren.

Het lukte: de stoet verdween in de verte als een slinger aan de horizon, maar pas toen de avond viel, vluchtten de broers het bewoonde gebied uit, waar het stikte van de Duitsers. Door de velden, de bossen en de open weilanden zochten ze hun weg terug naar Hillegersberg; de zon als richtpunt en hun ogen en oren als radars, wegduikend wanneer ze het gebrom van tanks, motors en jeeps hoorden. Vele dagen na het brute afscheid sloten ze hun gezin weer in de armen. 'We wisten niet waar we het hadden', weet Henk nog. 'Wat was dat ongelooflijk... Na al die dagen in onzekerheid. Waar is hij? Wat zou er met hem gebeuren? Komt hij ooit nog terug? Om dán je pa weer te zien en in de armen te sluiten... Ik krijg er weer kippenvel van.'

De oorlog wordt verbannen naar de achterkamers van hun herinneringen.

De Duitsers laten zich daarna niet meer zien in de Borchsatelaan en wanneer het gezin die winter van 1944/45 is doorgekomen, ontluikt met de lente ook een andere tijd. Nederland wordt op 5 mei bevrijd, al blijft het in die dagen in Rotterdam nog akelig stil. Er hangt reuring in de lucht en geallieerde vliegtuigen vliegen over, maar pas op 8 mei valt alle opgestapelde spanning van hen af: na vijf jaar is ook Rotterdam bevrijd. De parmantige jeeps van de Canadezen brommen door de straten, hun rood-witte vlaggen fladderen in de wind en repen chocola vliegen door de lucht. Mannen en vrouwen, familieleden en vrienden vallen elkaar in de armen.

Het gezin De Ruiter viert de Bevrijding in de Borchsatelaan. Wat verderop zien ze een man via de dakkapel zijn dak opstappen. Het is de NSB'er uit hun straat en al snel wordt er omhoog gewezen en geroepen. Dan klinkt er een knal. De man wankelt even en voor het oog van al die mensen valt hij pardoes neer, dood op de grond. 'Een voor een werden de NSB'ers aangewezen', zegt Henk. "Daar woont een verkeerde vent", hoorde je dan. Ze werden meegenomen of neergeschoten wanneer ze wilden vluchten. Ik stond op straat toen die man verderop werd neergeknald. Dat was enorm schrikken, ik was amper negen jaar oud...

De families van Wouter en Rika blijken de oorlog wonderwel overleefd te hebben. Sterker nog, in februari van dat jaar hebben zij zelf met Kees een nieuw gezinslid verwelkomd. Hoewel er honger is geleden, maakt het mannetje het goed.

Stilletjes aan hervindt het leven zijn ritme. De productie van voedingswaren start weer en na een paar weken komt de bakker weer langs met grote manden vol vers brood. Ook de melkboer zien ze weer vertrouwd voorrijden in zijn kar die wordt voortgetrokken door zijn honden.

Een samenleving is gemakkelijk te ontwrichten, zo blijkt, en komt maar stapsgewijs terug op gang. Toch zijn de mensen blij met wat ze hebben; het is niet veel, maar zoveel meer dan ze gewend waren. En vooral: de onderdrukking is voorbij. De oorlog ligt achter hen en die wordt verbannen naar de achterkamers van hun herinneringen waarvan de deuren op slot gaan. 'Dat boek ging meteen dicht. We vroegen er nog wel eens iets over aan onze vader, maar daar kwam geen respons op. Die oorlog was een ongelooflijk zware tijd geweest. Hij was blij dat we het hadden overleefd en daarmee was de kous af. Hij repte er met geen woord meer over.'

W.P.J. DE RUITER ZAADHANDEL

Een van de eerste **zaadzakjes** van W.P.J. de Ruiter Zaadhandel.

In het voorjaar van 1945, kort na de Bevrijding, bekijkt Wouter de Ruiter zijn pakhuis in Bergschenhoek en hij ziet wat hij eigenlijk al wist: zijn voorraad is op. Met zijn broer Jo reist hij naar zijn werkgever Wed. P. de Jongh in Goes om daarover verantwoording af te leggen en voor nog iets, iets veel belangrijkers. Wouter de Ruiter dient op die dag, vlak na de oorlog, zijn ontslag in: hij gaat voor zichzelf beginnen. Op 1 juli 1945 richt hij W.P.J. de Ruiter Zaadhandel, selectiebedrijf van elitezaden op.

Wed. P. de Jongh heeft alle begrip voor zijn keuzes; voor zowel die in de oorlog als voor zijn beslissing om voor zichzelf te beginnen. Het bedrijf blijft Wouter de Ruiter dan ook een goede kwaliteit aan zaaigranen en klavers leveren, maar in suikerbieten, voederbieten, witlof en uien, die veel worden verkocht in de regio Zuid-Holland, loopt het wat achter op de concurrenten. Wouter koopt die in bij andere zaadfirmas.

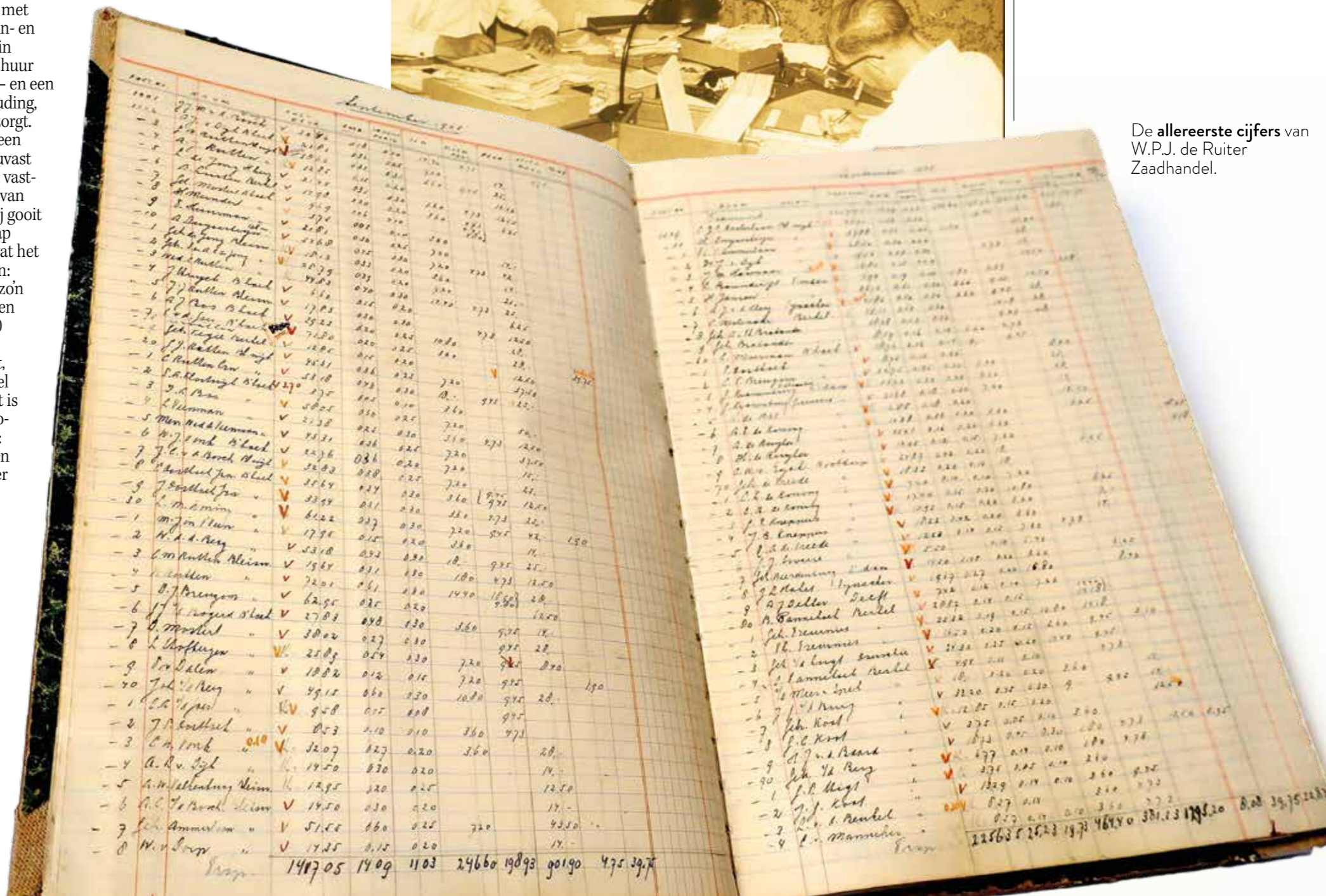
Zo zet hij zijn eigen handel op: met her en der zijn adressen voor de in- en verkoop van zaden, zijn pakhuis in Bergschenhoek – waarvan hij de huur van Wed. P. de Jongh overneemt – en een kantoor thuis voor de boekhouding, die broer Jo in de avonduren verzorgt.

Wouter de Ruiter doet dan, in een periode waarin het land naar houvast zoekt en alle zekerheden worden vastgeklampt, het tegenovergestelde van wat vrijwel iedereen zou doen: hij gooit alle vastigheid overboord. Die stap blijkt uiteindelijk de aanzet tot wat het bedrijf decennia later zou worden: De Ruiter Seeds, met op zijn top zón duizend werknemers in binnen- en buitenland en een omzet van 110 miljoen euro.

Het lef dat hun vader dan heeft, komt ook nu nog wel eens op tafel bij de familie De Ruiter. 'Maar dat is vroeger bij ons thuis nooit besproken', zegt Henk. 'Achteraf denk ik: we hadden dat tegen hem moeten zeggen: "Pa, wat bent u een kanjer dat u dat gedurfd heeft."

Wouter en Jo de Ruiter op kantoor, dan al aan de Floris Versterlaan in Hillegersberg.

De **allereerste cijfers** van W.P.J. de Ruiter Zaadhandel.

WOUTER DE RUITER ALS VOORBEELD

Al snel nadat Wouter de Ruiters voor zichzelf begint, lopen de zaken uitstekend. Binnen een paar maanden neemt hij met Kees Luyendijk zijn eerste medewerker in dienst en voor zijn gezin zoekt hij een nieuw onderkomen; met zes kinderen begint het huis aan de Borchsatelaan uit zijn voegen te barsten. Begin jaren '50 verhuist familie De Ruiters zo naar Floris Versterlaan nummer 11, amper vierhonderd meter verderop in Hillegersberg.

Wouter de Ruiters is de kostwinner, de man tegen wie ze thuis opkijken en vooral: het grote voorbeeld voor zijn oudste en jongste zoon Henk en Kees.

De twee-onder-een-kapwoning is een flink stuk groter dan het hoekhuis aan de Borchsatelaan en Wouter de Ruiters heeft zelfs de ruimte om op de eerste verdieping een kantoor in te richten. Hij laat ook centrale verwarming aanleggen, een noviteit die tot dan alleen voorbehouden was aan openbare ruimtes zoals kantoren en ziekenhuizen. Het gezin heeft nu zelfs een bad en die luxe bezorgt zoon Kees de nodige hoofdbrekens. Wanneer hij de kuip, die vergeleken met de teil aan de Borchsatelaan immens is, zorgvuldig in zich opneemt, vraagt hij zich af hoe die enorme hoeveelheid aan liters water in hemelsnaam bekostigd moeten worden.

Het gezin De Ruiters met van links naar rechts: Henk, Pieter, Kees, Wouter sr., Rika, Petra en Wouter jr. Alleen Hannie staat niet op de foto.

De toegenomen weelde weerspiegelt zich ook in hun omgeving, waar bromfietsen opduiken, kinderen netjes gekleed gaan en luxe speelgoed hebben. De auto's op de oprit zijn de barometer van welvaart; de kinderen van een vader met een Mercedes hebben hoe dan ook meer aanzien dan die met een Opel. De groene Opel Olympia met het linnen dak van Wouter de Ruiters is dan al lang ingeruild voor eerst een Vauxhall en later komt daar een Citroën Traction Avant met zescilinder voor in de plaats. Wanneer het gezin naar Floris Versterlaan verhuist, rijdt het al in een Ford Zephyr en zodra er 's avonds getoeter door de straat klinkt, rennen de kinderen naar buiten om de garagedeur voor vader te openen.

Wouter de Ruiters is de kostwinner, de man tegen wie ze thuis opkijken en vooral: het grote voorbeeld voor zijn oudste en jongste zoon Henk en Kees. De broers hebben dan, als kind, al een duidelijk beeld voor ogen: ooit willen ze bij hem komen werken.

Terwijl Kees zijn tanden in een verse pannenkoek zet, staat voor hem al vast dat zijn toekomst binnen W.P.J. de Ruiters Zaadhandel zal liggen.

Als jongen gaat Kees al aan de hand van zijn vader mee op zijn handel. Dáár, bij de boeren, wordt het eerste zaadje geplant voor zijn latere carrière; telkens weer schuiven ze er aan tafel voor pannenkoeken. Voor Kees staat een bezoek aan de boeren zo synoniem aan feest en hij weet dan al: dát ga ik ook doen. Later zal blijken dat Kees de Ruiters een heel andere kant in het bedrijf verkiest, maar terwijl hij zich aan de zijde van zijn vader nestelt en zijn tanden in een verse pannenkoek zet, staat voor hem al vast dat zijn toekomst binnen W.P.J. de Ruiters Zaadhandel zal liggen.

De negen jaar oudere Henk is dan al een jonge puber en als tiener ziet hij dat zijn vader een mooie business heeft die goed loopt. Henk de Ruiters is veertien wanneer hij zijn vader daarover aanspreekt. 'Pa, wat u doet vind ik mooi', zegt hij. 'Ik wil ook in die handel terechtkomen.'

Wouter knikt instemmend. Alleen ... hij weet dat zijn zoon op de mulo in Rotterdam-Noord niet de meest voorbeeldige leerling was; Henk heeft er zijn diploma niet gehaald en daar is Wouter niet bepaald tevreden over. Hij stuurt hem daarop naar de Rijks Middelbare Tuinbouw School in Hoorn.

Deze vakgerichte opleiding ligt Henk wél; hij heeft dan ook een duidelijk doel voor ogen. Henk: 'Onze vader was een stoere vent die echt ging voor zijn job. Dat motiveerde mij. Ik was blij dat hij me die kans wilde geven en andersom wilde ik hem ook blij maken dat zijn zoon in zijn sporen zou treden. Ik wilde hem niet teleurstellen.'

Wouter, Pieter, Henk en Kees.

Charmant baasje en slapen in de kerk

Ook wanneer Henk jaren later al in het bedrijf is begonnen, gaat hij nog elke zondag mee naar de kerk. Vader, moeder en vijf van hun kinderen nemen plaats in dezelfde bank, Henk zit aan de andere kant van het gangpad naast zijn opa Valstar. Zodra de dominee aan zijn lange preek is begonnen, duurt het niet lang voor Rika's vader luid begint te kuchen. Het gezin De Ruiters weet dat het weer zover is: de slaap heeft de overhand genomen en Henk ligt voorovergebogen op zijn armen te slapen. 'Die jongen moet de hele week ook zo hard werken', verontschuldigt Rika zich, elke zondag opnieuw.

Dan Kees, die wordt omschreven als 'een charmant baasje'. Hij weet duidelijk wat hij wil en kan dat op een elegante manier duidelijk maken. Dat laatste leerde hij kennelijk met de jaren, want wanneer hij als jongen met zijn moeder naar de garage trekt, stapt hij daar meteen op de garagehouder af: 'Ik wil dat u die auto onmiddellijk repareert', klinkt het, zonder blikken of blozen. De man maakt hem duidelijk dat hij écht niet de enige is die op zijn diensten wacht. 'Mijn zoon bedoelt of u zo vriendelijk wilt zijn om onze wagen te maken', zegt Rika dan, waarop hij alsnog voor haar aan de slag gaat. 'Maar,' zegt hij, 'als het voor uw zoon was geweest, had ik u nog even laten wachten.'

De **watersnoodramp** van februari 1953; dijkdoorbraak in Den Bommel (Overflakkee).

Voor zijn opleiding aan de Rijks Middelbare Tuinbouwschool, in het jaar 1952/1953, spoort Wouter de Ruiters zijn zoon Henk aan om al eens te proeven van het vak. Als zestienjarige klopt hij aan bij het bedrijf waar zijn vader ooit begon: bij Wed. P. de Jongh in Goes. Hij mag er drie maanden stagelopen en de zaadfirma vindt ook een kostadres: in het gezin Knibbe wordt Henk moeiteloos opgenomen. Vader Jaap is secretaris van de Christelijke Boeren Tuinders Bond (CBTB); een man met kennis van zaken dus, zaken die Henk interesseren.

Eens per maand reist Henk naar huis. Zo ook in het laatste weekend van januari wanneer in Zeeland de Watersnoodramp uitbreekt. In de nacht van zaterdag 31 januari op zondag 1 februari 1953 begeven de dijken in het Deltagebied het en grote delen van Zeeland, de Zuid-Hollandse eilanden en West-Brabant lopen onder water. Weides worden verzwoegen, huizen lopen onder en dieren en mensen verdrinken. De verwoesting kost 1836 personen en meer dan 47.000 stuks vee en 140.000 stuks pluimvee het leven.

Gekluisterd aan de radio hoort Henk dat de weg naar Goes geblokkeerd is. Pas een week later meldt de verslaggever dat een deel van Zeeland weer toegankelijk is: niet via de gebruikelijke route met de trein of auto, alleen via Antwerpen kunnen ze de stad bereiken.

Niet veel later zit Henk naast zijn vader in de auto. Snelwegen zijn er amper en via Antwerpen dienen ze de Oosterschelde naar Noord-Beverland over te varen. De twee doen er uren over voor ze in Goes aankomen. 'Wat ik toen zag ... dat was niet te geloven', herinnert Henk zich.

Het water is inmiddels weggetrokken en liet een spoor van vernieling na. In de zompige weides piept het gras voorzichtig tussen de plassen water door, waar kudde koeien en schapen levenloos op hun zij liggen. Straten zijn besmeurd met modder en het hout dat eens het fundament was van een huis, een schuur of een garage is verworden tot schroot dat aan de kanten van de weg ligt opgestapeld.

Van sommige huizen staat alleen nog het ruwe raamwerk overeind waarop de eerste verdieping rust, de begane grond is verdwenen: je kijkt er dwars doorheen, als een gat in een muur. Materiaal dat ooit waarde had, van fotolijsten en dressoirklokken tot conserven met eten, is door het water uit de woonkamers en kelders opgetild en in het geweld van de stroming meegetrokken. Nu ligt het weggedrukt in een hoek van een straat of tussen hout en ander materiaal; niet meer dan een flard van een herinnering.

Henk ziet mannen in visserspakken en met hoge laarzen in de weer. Ze sjouwen met meubels waarvan het hout is uitgezet en gespleten, de kussens zijn bruin gevlekt. Ook de woonkamers zijn besmeurd met modder.

Acht jaar na de oorlog is dit opnieuw een klap voor de gemeenschap. Waar de bevolking in die periode niet meer kon doen dan de bezetting ondergaan, steekt ze nu de handen uit de mouwen.

Ook bij Wed. P. de Jongh denken ze niet aan het bedrijf: de zaak is zelf aan de ergste misère ontsnapt en al het personeel gaat met schop, bezem of emmer in de hand aan de slag bij de gezinnen in de omgeving.

Zo ook Henk de Ruiters. Met emmers schept hij de modder uit de hoeken van de woonkamers, de kelders en de gangen en de laatste restjes spoelt hij met water los om ze het huis uit te vegen. Twee weken doet Henk niets anders dan met een groep mensen bagger ruimen. Pas daarna pakt hij zijn stage weer op, als voorbereiding op de Rijks Middelbare Tuinbouw School.

De zomer erop vertrekt Henk naar Noord-Holland, waar hij in Hoorn begint aan zijn driejarige opleiding. Op de Rijks Middelbare Tuinbouw School zit hij meteen op zijn plek; de materie boeit hem en hij wordt liefdevol opgevangen in het gezin Dijkstra, waar hij op kost gaat.

In het laatste jaar van zijn opleiding krijgt zijn klas een stage-opdracht om praktijkervaring op te doen. Wouter geeft zijn zoon daarop een brommer

en stuurt hem naar de boeren en tuinders in Noord-Holland. 'Ga maar zaad verkopen.' Het stageformulier op school blijft dan ook blanco; Henk heeft niet één stageadres, nee, hij gaat overal zaad verkopen.

Op zijn brommer doorkruist hij de provincie, waar hij het ene erf op en het andere weer af rijdt. Daar staat hij dan, als broekie van negentien jaar: 'Mijn vader heeft een handel in land- en tuinbouwzaden en pootaardappelen; wellicht bent u geïnteresseerd?', waarop hij het lijstje van de zaden van W.P.J. de Ruiters Zaadhandel uit zijn binnenzak haalt.

Het bedrijf is dan al behoorlijk gespecialiseerd. Als kleine firma heeft het als strategie om naam te maken in specifieke producten en ook Henk weet her en der zaad te leveren. Het zijn dan wel de simpele landbouwzaden, zoals voor uien en suiker- en voederbieten, maar: hij verkoopt ze wel.

Tot schooldirecteur mijnheer Krabbendam hem aanklapt en naar zijn stageadres vraagt. Henk legt hem uit dat hij voor zijn vader op pad gaat om zaden te verkopen. 'Daar moet je vandaag nog mee stoppen', hoort hij dan. Zijn verkoopavonturen voldoen niet aan de stage-opdracht en Henk dient onmiddellijk een deugdelijk adres te zoeken.

Henk bemest en verzorgt de plantjes geeft ze water en beoordeelt de verschillende rassen.

Dat vindt hij bij Rood en Co, een bedrijf in groentezaden, en bij bloemenzaadbedrijf Van Dijk, waar hij bij beide een maand meeloopt. Bij Rood en Co doet hij van alles: hij staat er in de proeftuin te schoffelen, te planten en te verzorgen. Maar bij Van Dijk bloemzaden voelt hij zich pas écht op zijn plek. Hij werkt in het laboratorium aan een kiemtafel, de zogeheten Kopenhagentafel: een grote, zinken bak met daarin water op een vaste temperatuur. Boven op de tafel liggen ronde petrischalen met daarin viltplaatjes die aan de onderkant met een lontje in het water hangen: de lontjes zuigen het water op zodat de zaadjes op het viltje tot ontkieming komen. Na een week of een tiental dagen beoordeelt Henk hoe de kiemkracht is en of er afwijkende plantjes te zien zijn, die hij noteert op voorgedrukte tabellen. De diversiteit van al die verschillende zaadjes spreekt hem vanaf het begin aan.

In de zomer van 1956 slaagt Henk voor de Rijks Middelbare Tuinbouw School en na een jaar militaire dienst wrijft hij zich in de handen: eindelijk kan hij bij W.P.J. de Ruiters Zaadhandel beginnen. Dan zegt zijn vader dat het zover nog niet is: 'Jij hebt nog nooit een wortel of een bloemkool zien groeien. Vraag bij Wed. P. de Jongh eerst maar eens zaden op die je gaat uitzaaien bij oom Marius.'

Met zijn zakjes met zaden van Wed. P. de Jongh rijdt Henk op zijn scooter – die de brommer verving – naar Terbrugge, waar zijn oom tuinder is. Daar zaait hij de zaadjes uit en houdt het tuintje keurig bij: hij bemest, verzorgt, geeft water en beoordeelt de verschillende rassen op hun kiemen- en groeikracht en de vruchtkwaliteit, waarvan hij de resultaten netjes in een boek noteert. Zo weet hij al na een seizoen precies welk gewas er uit welk zaadje komt, hoe dat eruitziet en hoe het groeit.

De rest van de week helpt hij Kees Luyendijk, de eerste en enige man op de payroll van W.P.J. de Ruiters Zaadhandel. In het pakhuis aan de Dorpstraat in Bergschenhoek komt het zaad van de groothandelaren in grotere hoeveelheden binnen. Die bulk moet pasklaar worden gemaakt voor de tuinders en de boeren uit de regio, en dat doet Kees Luyendijk samen met Henk de Ruiters: van vijftig kilozakken verpakken ze de zaden in zakjes van één of tweeënhalve kilo met daarop de tekst: 'W.P.J. de Ruiters, handel in land- en tuinbouwzaden van de Zeeuwse kleigonden.'

Per **petrischaal** komen vijftig tot honderd zaadjes tot **kieming**.

**Henk is een
eigenwijs
mannetje:
hij wil alléén**
komkommers
**gaan ontwikkelen
en dus gáát
hij ook alleen
komkommers
ontwikkelen.**

